

Osobnost jedince se sluchovým postižením

Osobnost člověka

- zahrnuje celek psychických jevů
- **biologické faktory**
 - psychické jevy jsou zakotveny v organismu a jsou **projevem činnosti nervové soustavy** → jedinečnost psychiky určitého jedince
 - **genetická výbava** jedince - ovlivňuje řadu podstatných charakteristik psychiky
 - **celkový tělesný vzhled** jedince
- **faktory sociální**
 - člověk se jako skutečně lidská bytost vyvíjí až právě v kontaktu s ostatními lidmi
- **další podstatný faktor**
 - *vlastní aktivita člověka, jeho reakce na okolní svět, na vztahy, jeho vlastní činnost vyvolávající odezvu okolí, jeho prožívání vlastní činnosti i toho, jak na ni okolí reaguje*

Sluchové postižení

- stejně tak jakýkoliv jiný defekt *nepostihuje jen určitý orgánový defekt, ale ovlivňuje celou osobnost postiženého a vytváří specifickou sociální situaci.*

Vliv prostředí

- podněty pro rozvoj jedince se SP
- zajištění co možná nejvíce příležitostí k získání potřebných zkušeností
- ne vždy připraveno na to, že se bude muset postarat o takového jedince a nedokáže se s tím jen tak vyrovnat.
- **reakce rodičů na postižení dítěte**

Fáze reakce rodičů na postižení jejich dítěte

1. fáze šoku a popření
2. fáze postupného vyrovnávání
3. fáze smlouvání
4. fáze vyrovnání a přijetí skutečnosti

rodina

- zásadní vliv na vývoj a formování osobnosti dítěte
- **podněty** – kvantitativně a kvalitativně vhodné či nevhodné

- určuje především :
 - předpoklady **vývoje osobnosti** dítěte,
 - **první zkušenosti, které dítě prožívá, ovlivňující budování jeho vlastní identity** a zásadním způsobem determinující interpretaci všech dalších sociálních zkušeností, se kterými se v budoucnu setká.

dítě

- si vytváří obraz o sobě samém a na základě toho vytváří i vztahy se svým sociálním prostředím

kvalitní pomoc odborníků

kamarádi, spolužáci, učitelé, vychovatelé, širší příbuzenstvo, ...

Míra odlišnosti jedinců se sluchovým postižením v psychologické oblasti

- závislá na:
 - a) *závažnosti sluchového postižení (druhu a rozsahu sluchové vady)*
 - b) *době vzniku SP*
 - c) *včasném diagnostikování vady*
 - d) *specializované komplexní péči*
 - e) *sociálních podmínkách vývoje (tzn. na prostředí, v němž dítě vyrůstá a na těch, které toto prostředí utváří)*
 - f) *přítomnosti či nepřítomnosti přidruženého postižení*
 - g) *zájmu samotného SP*
 - h) *volbě komunikačního prostředku*

Míra dosažených komunikačních kompetencí

- **rozsah podnětů**, které lze aktuálně vnímat a zároveň mají informační význam, je mnohem **menší než u slyšících**.

- omezení možnosti vnímat nebo rozlišovat zvukové podněty a chápat jejich význam se projevuje **potížemi v oblasti osvojení a využití orální řeči**.

- neslyšící a těžce sluchově postižení užívají zpravidla jiný komunikační systém než řeč, který vyhovuje jejich možnostem a potřebám.

- **podnětová deprivace**
- **komunikační bariéra**

■ u jedinců se sluchovým postižením

- neprobíhá v plném rozsahu **proces zvnitřňování komplexu norem v podobě verbálně sdělených požadavků, příkazů a hodnocení jejich plnění**, pomocí kterých se běžně rozvíjí schopnost sebeovládání, nedochází u nich k dostatečné fixaci všech běžných forem chování.

- projeví se to **chyběním pocitů studu nebo viny**

- často si ani **neuvědomují zodpovědnost za své jednání.**

Aspekty ovlivňující vývoj osob se sluchovým postižením

a) společenské postoje a předsudky

b) sebepojetí sluchově postižených

c) zvláštní podmínky a efekty socializace

Sociální a emocionální chování jedinců se sluchovým postižením a jejich osobnost (možné, ale ne vždy přítomné!!!)

- *zvýšená agresivita*
- *impulzivní chování*
- *citová deprivace*
- *povrchnost*
- *ulpívání na konkrétních věcech a současnosti*
- *egocentrismus*
- *neschopnost empatie*
- *apatie*
- *rezignovanost*
- *slabá fantazie*
- *nesamostatnost*
- *sebepřeceňování*
- *rigidita*
- *sugestibilita*
- *nedostatek sebedůvěry*
- *sociální nezralost, atd.*

Charakteristika jednotlivých skupin osob se sluchovým postižením

- nedoslýchaví
- neslyšící
- postlingválně nedoslýchaví dospělí
- ohluchlí
- jedinci s kochleárním implantátem

Nedoslýchaví

- rozmanitá skupina osob
- pomocí sluchadel mohou vnímat mluvenou řeč a i když omezeně, tak mohou akustickou zpětnou vazbou kontrolovat řeč vlastní
- největší vliv na vývoj nedoslýchavého mají *časové faktory a spontánně působící podmínky sociálního vývoje*
- prelingválně n.
- postlingválně n.

- komunikace

Neslyšící

- ti, u kterých se „*v raném dětství (pre-, peri- nebo postnatálním věku) vyskytlo před ukončením osvojení hlasité řeči (tedy prelingválně) tak těžké postižení sluchu, že jeho funkční zdatnost je vysoce postižena až téměř k totálnímu omezení.*“
- hlavní roli hraje zrakový analyzátor podporovaný analyzátozem sluchovým
- pro svůj vývoj potřebují odpovídající komunikační prostředek - ZJ
- nutnost/vhodnost kontaktu s dospělým neslyšícím
- komunikace

Postlingválně nedoslýchaví dospělí

- *od ohluchlých se liší tím, že v hlasité řečové komunikaci je možno podpořit schopnost využití zbytku sluchu, aby rozuměli*
- mluvenou řeč se naučili přirozenou cestou
- nedoslýchavost získaná v mládí
- komunikace

Ohluchlí

- *děti, mladiství a dospělí lidé, u kterých totální nebo praktická hluchota nastala po ukončení spontánního osvojení řeči (tedy postlingválně)*
- *ihned po ohluchnutí*
- připravit ohluchlého jedince na překonání psychické zátěže
- hlavní problém - psychologický
- možnost CI
- komunikace

Jedinci s kochleárním implantátem

- *ohluchlí s KI*

- *neslyšící s KI*

Literatura:

FREEMAN, R.D., CARBIN, C.F., BOESE, R.J. *Tvé dítě neslyší? Průvodce pro všechny, kteří pečují o neslyšící děti.* Praha : FRPSP, 1992

LEONHARDT, A. *Úvod do pedagogiky sluchovo postižených.* Bratislava: Sapiaientia, 2001. ISBN 80-967180-8-8

POŽÁR, L. *K osobnosti dětí a mládeže s těžkým sluchovým postižením.* In Speciální pedagogika. Praha: UK, 1999, č.5. ISSN 1211-2720.

ŠEDIVÁ, Z. *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi.* Praha : Septima, 2006. ISBN 80-7216-232-2

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3